

بررسی دعای هفتم صحیفه سجادیه بر بیماران کرونایی به سفارش مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)

دکتر سید محمد قلمکاریان^۱

عباس حیدری جوانمردی^۲

چکیده:

از جمله آثار و منابع گرانقدر شیعی که از قرن اول هجری بر جای مانده، کتاب صحیفه‌ی سجادیه است که حاوی نیایش‌های وجود مقدس امام زین العابدین (علیه‌السلام) می‌باشد. این کتاب علاوه بر دعا و نیایش، مباحث دیگری از جمله مباحث کلامی، فلسفی، عرفانی، اجتماعی را در بر گرفته است که در قالب دعا به پیشگاه حق مطرح گردیده است. نوشتار حاضر ابتدا به برخی ویژگی‌های شکلی این اثر ارزشمند پرداخته و آنگاه به بررسی تاثیر دعای هفتم صحیفه سجادیه بر روی بیماران کرونایی به توصیه مقام معظم رهبری پرداخته شده است. دعا موجب کاهش اضطراب و ارتقای معنویت گردیده و روش مناسبی برای سازگاری با بیماری می باشد. متأسفانه سلامت معنوی کمتر توسط پرستاران در ارائه مراقبت توجه می شود. از آنجایی که مطالعات مختلفی در زمینه تأثیر دعا بر سلامت معنوی بیماران مختلف انجام شده است، این مطالعه با هدف جمع بندی و مرور تأثیر دعا بر سلامت معنوی بیماران انجام شده است. از زمان خلقت انسان، دعا کردن وجود داشته است، زیرا همیشه بشر در درون خود احساس نیاز داشته است از طریق دعا حس آرامش و ارتباط با قدرت بی نهایت در انسان متبلور می گردد. کلمات کلیدی: دعا - بیماری کرونا - صحیفه سجادیه

مقدمه:

دعا و نیایش یکی از برنامه های عملی در رهبری اسلام است که هم برای نجات از مفسد اخلاقی و تقویت تصمیم و ترک عادت های خطرناک بسیار مفید است و هم اجتماع را، بیدار کرده و روشنگر می سازد. دعا علاوه بر ثمرات فردی، مایه ی رشد و تعالی جامعه نیز می شود و یک نوع فعالیت فرهنگی محسوب می گردد. استفاده از این روش، در حیات و زندگانی زمان امام سجاد (علیه‌السلام) نمود بیشتری دارد، چرا که اختناق حاکم بعد از شهادت امام حسین (علیه‌السلام) که به دست حکومت فاسد یزید ایجاد شده بود و رعب و وحشت را بر مردم مستولی کرده بود، ایجاب می کرد تا از این روش برای تبلیغ فرهنگی و تربیتی و حفظ دین، بهره گرفته شود. صحیفه‌ی سجادیه که مشتمل بر ۵۴ دعا از وجود مقدس امام سجاد (علیه‌السلام) است، یکی از غنی ترین منابع اسلامی برای بیان معارف و وظایف شیعیان می باشد. مناجات های صحیفه، در حقیقت نجوای علم و اخلاق و عقیده و سیاست است. با روح موحدان و مناجات هایی که در محراب عبادت و میدان جهاد و صحنه ی مبارزه، با شیطان های درونی و بیرونی است. دعاهای صحیفه، با ذخایر معرفتیش، نمودی کامل و ارزنده از هنر تبلیغ و هدایتگری می باشد. اهمیت شناخت و لزوم مطالعه ی این موضوع، زمانی روشن تر می گردد که بدانیم گروهی از مورخان و نویسندگان بر این باورند که امام سجاد (علیه‌السلام) پس از واقعه ی جانگداز عاشورا، از امور اجتماعی و سیاسی کناره گرفتند و به مسائل عبادی و شخصی خود روی آوردند و نه تنها نسبت به خلفای بنی امیه هیچ گونه اعتراضی از خود نشان ندادند بلکه از مطیع ترین و محبوب ترین افراد نزد

^۱ استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسول)

m_ghalamkarian@pnu.ac.ir

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته مدیریت منابع انسانی اسلامی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

دستگاه حاکم بود. زندگی انسان ها در عصر حاضر، با استرس ها همراه است و با توجه به این که لازمه زیستن و تداوم زندگی، سازش پذیری و مقاومت در برابر استرس هاست، انسان باید مقاومت خود را در مقابل استرس ها افزایش دهد و احساس آرامش و امنیت روانی در زندگی اش ایجاد کند. استرس در پزشکی و روانپزشکی معمولاً اشاره به موقعیت های روانی و اجتماعی دارد که قادر به ایجاد بیماری های جسمی و روانی و سایر اختلالات رفتاری است. طبق تحقیقات آمار مرگ و میر، بیماری های جسمی، خودکشی و دیپرکشی، پذیرش به بیمارستان های روانی و زندان ها و ... در میان افرادی که در معرض استرس های گوناگون و به دور از معنویت بوده اند، به مراتب بیشتر از افراد عادی است. در برابر این همه مشکلات روحی و روانی و استرس های زندگی ماشینی افرادی هستند که در برابر ناملایمات زندگی مقاومت بیشتری دارند و آنها کسانی هستند که به امور مذهبی و عبادت هایشان مقید ترند و توکل به خدا را سرلوحه زندگیشان قرار داده اند و این امر نیز در سایه دعا کردن و درخواست عاجزانه از خداوند بزرگ است.

دعای هفتم صحیفه سجادیه با توجه به سفارش مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) برای دفع بلاهای بزرگ، توصیه شد که با استقبال گسترده ای روبرو شد. حضرت آیت الله خامنه ای با اشاره به شیوع کرونا در کشور فرمودند که خدا ما را موظف کرده است در قبال سلامت خود و دیگران احساس مسئولیت کنیم، لذا هر چه به جلوگیری از شیوع این بیماری کمک کند، حسنه و هر چه به شیوع آن کمک کند، سیئه است. این صحیفه، درها و روزنه های امید و آرزو و توکل به رحمت بی انتهای الهی را می گشاید. انسانی که در این آشفته بازار دنیا همواره در تند بادهای شیاطین، به بن بست های لاعلاج می رسد، هر قدر هم گنهکار و دور از معرفت ذات احدیت باشد، با دل سپردن به این صحیفه آسمانی، گم شده خود را یافته و با آرامشی وصف ناشدنی دل به رحمت بی انتهای الهی می سپارد و از غنای ادعیه آن بهره مند می شود.

در مورد صحیفه سجادیه :

صحیفه سجادیه، مجموعه ای از ادعیه امام سجاد (علیه السلام) است که بعد از قرآن کریم و کتاب مقدس نهج البلاغه حاوی والاترین معارف الهی شمرده می شود و به حق (اخت القرآن) خواهر قرآن و انجیل اهل بیت علیهم السلام و زبور آل محمد صلی الله علیه وآله است. پیشوای چهارم بعد از حادثه خونین کربلا که همه راهها را برای بیان حقایق مسدود یافت، با زبان دعا به ارشاد بشر پرداخته و تا ابد به جوامع انسانی رهنمودهای ارزنده ارایه می دهد؛ رهنمودهایی که اندیشمندان سترگ و دانشمندان بزرگ را حیران ساخته است. در سال ۱۳۵۳ هـ ق مرحوم آیت الله العظمی نجفی مرعشی - قدس سره - نسخه ای از صحیفه سجادیه را برای علامه معاصر مؤلف تفسیر طنطاوی (مفتی اسکندریه) به قاهره فرستاد وی پس از تشکر از دریافت این هدیه گرانبها و ستایش فراوان از آن در پاسخ چنین نوشت. «این از بدبختی ماست که تاکنون بر این اثر گرانبهای جاوید که از موارث نبوت است دست نیافته بودیم، هر چه در آن می نگریم، آن از گفتار مخلوق برتر و از کلام خالق پایینتر می یابم. صحیفه سجادیه تنها شامل راز و نیاز و بیان حاجت در پیشگاه خداوند متعال نیست، بلکه دریای بیکرانی از علوم و معارف اسلامی است که طی آن مسائل عقیدتی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و پاره ای از قوانین طبیعی و احکام شرعی در قالب دعا مطرح شده است.

ویژگی های صحیفه سجادیه:

انقطاع از خلق :

این صحیفه مبارکه تجسم بخش تجرد کامل از عالم ماده و انقطاع از خلق و ارتباط با خداوند باری تعالی، و تکیه به اوست. در خود، از همه کس بریده و رو به سوی تو آورده ام قسمتی از دعای بیست و هفتم آمده است: «خداوندا من به خاطر اخلاص اینک تمام وجودم متوجه به لطف و کرم توست. و من از کسانی که خود دست نیاز به سوی تو دارند رو برگردانیدم، و چون دریافتم که اظهار حاجت به کسانی که خود نیازمندند دلیل بر بی خردی و کج اندیشی است.

ایمان عمیق نسبت به خدا :

صحیفه سجادیه بیانگر کمال و معرفت و ایمان عمیق امام سجاد (ع) نسبت به خدای تعالی است. امام (علیه السلام) در در کتابهای خود آنچه و فلسفه اسلامی این صحیفه بسیاری از مباحث کلامی را مطرح کرده است، که دانشمندان علم کلام نوشته‌اند از آن حضرت استفاده کرده‌اند. در بخشی از دعای اول آمده است: راجع به واجب الوجود همه سپاس‌ها از آن خداوندی است که او مبدا و سرآغاز جهان هستی است و برای ذات مقدس او آغازی نیست. خداوندی که پایان همه چیز به او منتهی می‌شود ولی او را نهایی نیست. خداوندی که چشمان بندگان از دیدن او قاصر و اندیشه و اوهام توصف کنندگان از بیان بندگان ناتوانند.

خضوع در پیشگاه خدا:

ای سرور من، بر با صورت به زمین خوردنم و بر لغزش گامهایم رحم کن و بر جهلم با بردباریت و بر سوء کردارم با احسانت رفتار نما. چرا که من به گناهانم اقرار دارم و به خطای خویش معترفم و اینک این دست من و این موی پیشای من است که در کف توست، تسلیمم که مرا قصاص کنی. رحم کن بر سالخورده‌گیم و بر افول روزهای عمرم و بر نزدیک شدن مرگم و بر ناتوانی و نیازمندی و بیچارگی.

امید به رحمت پروردگار:

صحیفه سجادیه درهای امید و رحمت را به سوی بندگان می‌گشاید و زیرا که انسان هرچقدر هم که گناه کار باشد نایستی از بازگشت به سوی پروردگار نامید باشد. خدایا! به عزت و جلالت سوگند که اگر تو مرا به گناهانم مؤاخذه کنی، من هم به یقین از عفو، مطالبه خواهم کرد و اگر به فرومایگی و خشم مؤاخذه کنی، هر آینه از کرم و بزرگواری ات، مطالبه خواهم کرد.

بلاغت و فصاحت :

صحیفه سجادیه در بالاترین فصاحت و بلاغت قرار گرفته است و بعد از قرآن کریم و نهج البلاغه سخنی در جهان عرب بلیغ تر و فصیح تر از دعاهای امام سجاد (ع) وجود ندارد .

اعتقادات و احکام :

از همه مهمتر دو باب اصول اعتقادات و احکام و فروع دین که با روش عالمان و عارفان در جای جای ایت صحیفه آمده است که به آن اشاره شده است :

اصول اعتقادات :

۱- خدای شناسی : در بخشی از دعای چهل و هفتم آمده است :

حمد و ستایش مخصوص توست، ای پدید آورنده آسمانها و زمین، ای صاحب بزرگی و احسان کامل، ای مالک و مهتر مهتران، ای خدای هر پرستش‌گر و ای آفریننده هر آفریده و ای وارث هر چیز، چیزی مانند او نیست و آگاهی به چیزی از او پنهان نمی‌باشد و او به هر چیز احاطه دارد و به هر چیز نگهبان است، تویی خدایی که جز تو خدایی نیست، یکتای تنها یگانه بی مانند هستی).

۲- عدل : در بخشی از دعای چهل و هشتم آمده است:

و دانستم که حکم و فرمانت ستمی و در انتقام و به کیفر رساندنت شتابی نیست. و در قسمتی دیگر از همان دعا آمده است: خدایا! اگر بخواهی از ما درگذری، به دلیل فضل و احسان توست و اگر بخواهی ما را به کیفر رسانی، از عدل و دادگری توست.

۳ و ۴- نبوت و امامت:

در بخشی از دعای چهل و هشتم آمده است:

(خدایا! به مقام و منزلت بلند پایه محمد(صلی الله علیه و آله و سلم) و مقام گرامی (علی (علیه السلام) به سوی تو تقرب می جویم و به واسطه آن دو بزرگوار به درگاهت روی می آورم که مرا از شر و بدی فلان و فلان پناه دهی).

۵- معاد :

در بخشی از دعای چهاردهم آمده است :

(خدایا! اگر نیکی من نزد تو در تاخیر گرفتن حق من و به کیفر نرساندن ستم کننده بر من تا روز رستاخیز است، پس بر محمد و آل او درود بفرست و مرا به نیت درست و صبر پایدار تایید فرما).

احکام و فروع دین :

۱- نماز:

امام سجاد (ع) در دعای چهل و چهارم می فرماید: (بارالها بر محمد و آل محمد رحمت فرست و ما را در این ماه - ماه رمضان - بر اوقات نمازهای پنجگانه و حدود آن که یقین کرده ای و واجبات آن را مقرر فرموده ای و وظایف و شروط آن را مشخص ساخته ای و اوقات آن را معین نموده ای موفق بدار)

۲- روزه :

در بخشی از دعای چهل و چهارم آمده است: (سپاس خدایی را که یکی از راه های احسان را ماه خود، ماه رمضان، ماه روزه و ماه اسلام قرار داد. چیزهایی را که در ماه های دیگر حلال کرده است حرام ساخت و برای گرامی داشتن آن، خوردنی ها و نوشیدنی ها را در آن منع فرمود و برای آن وقت آشکاری قرار داد).

۳- زکات :

در قسمتی از دعای چهل و چهارم آمده است: (ما را در این ماه موفق بدار تا اموالمان را از مظالم و حقوق دیگران خالص و پیراسته کنیم و با بیرون کردن زکات ها، آنها را پاک سازیم)

۴- حج :

در قسمتی از دعای بیست و سوم می فرماید: (خداوندا بر من منت گذار در برپایی حج و زیارت قبر پیامبرت که درود و رحمت و برکات تو بر او و بر خاندان او باد)

۵- جهاد:

امام سجاد (ع) در بخشی از دعای بیست و هفتم می فرماید: (خداوندا بر محمد و آل او رحمت فرست و مرزهای مسلمانان را به عزت خود استوار گردان، مرزبانان را به نیروی خود تقویت فرما، عطایای ایشان را از فضل خود زیاد کن. بارالها بر محمد و آل او درود فرست و عده ایشان را افزون فرما، اسلحه هایشان را تیز و بران نما، حوزه شان را حراست نما، نقاط حساس جبهه شان را محکم کن)

پس همه موجودات به خواست تو بی آن که فرمان قولی دهی، فرمان برند، و به اراده ات، بی آن که با گفتار نهی کنی از کار باز ایستند.

تنها تو را در دشواری ها می خوانند، و در بلاهای سخت و دشوار، تنها تو پناهگاهی. بلاهای سخت و دشوار از انسان دور نمی شود، مگر آنچه را که تو دور کنی، و از گره های رنج آور، چیزی گشوده نمی شود، مگر آنچه را تو بگشایی. پروردگارا! بلایی بر من نازل شده، که سنگینی اش مرا به زحمت و رنج انداخته، و سختی و مشکلی به دردم آورده، که تحملش مرا در فشار قرار داده. تو آن را به قدرتت بر من وارد کرده ای، و به اقتدارت به سوی من فرستاده ای؛ دور کننده ای برای آن وجود ندارد، و چیزی را که تو بسته ای گشاینده ای برایش نمی باشد، و چیزی را که تو بگشایی، کسی قدرت بستنش را ندارد، و آنچه را که تو دشوار کرده ای، آسان کننده ای برایش نیست، و کسی را که تو بی یار و یاور گذاشته ای یآوری برای او وجود ندارد.

پس بر محمد و آلش درود فرست، ای پروردگارم! به توان و توانیبت در گشایش و فرج را به روی من باز کن، و به چاره سازی، تسلط غم و اندوه را از من بشکن و مرا در موردی که از آن شکایت دارم، به تأمل و تدبیر نیک برسان.

و در آنچه از تو درخواست می کنم، شیرینی اجابت را بچشان، و از جانب خودت، رحمت و گشایشی گوارا به من ببخش، و برای من از نزد خود، راه نجاتی سریع قرار ده.

و مرا به خاطر غمگینی و حزن و اندوه از رعایت واجبات، و به کار گرفتن مستحباتت باز مدار.

پروردگارا! به سبب بلایی که بر من نازل شده، درمانده شده ام و از تحمل آنچه برای من پیش آمده، دلم از اندوه و غصه پر شده، و تو به برطرف کردن آنچه که به آن گرفتار شده ام، و دور کردن بلایی که در آن افتاده ام، توانایی؛ بنابراین قدرت و توانیبت را درباره من به کار گیر؛ اگر چه از جانب تو سزاوار آن نیستم. ای دارای عرش بزرگ!

ویروس کرونا:

ویروس های کرونا یک خانواده بزرگ از ویروسها هستند که میتوانند باعث ایجاد یک سرماخوردگی ساده تا بیماریهای حاد تنفسی مثل سارس شوند. ویروس کرونای جدید هم از این خانواده است. بیماری ذاتالریه (پنومونی) ناشی از کرونا ویروس جدید در یازدهم فوریه سال ۲۰۲۰ توسط سازمان بهداشت جهانی (WHO)، بر اساس سال شیوع و عامل عفونی آن، بیماری کرونا ویروسی ۲۰۱۹ یا (کووید-۱۹) (COVID-19) نامیده شد. همزمان کمیسیون طبقه بندی ویروسی بین المللی، ویروس کرونا جدید را تحت عنوان کرونا ویروس سندرم حاد تنفسی شدید (Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2-CoV-SARA, 2 نامگذاری کرد. الزم به ذکر است که ویروس 2-COV-SARS از سوی سازمان بهداشت جهانی بر اساس نام بیماری که ایجاد کرده است، ویروس کووید-۱۹ نیز نامیده شده است. بیماری کووید-۱۹ اولین بیماری اپیدمی حاد تنفسی کرونا ویروسی نیست. در دو دهه گذشته، کرونا ویروسها منجر به سه بیماری اپیدمی حاد تنفسی به نامهای کووید-۱۹، سندرم حاد تنفسی یا بیماری سارس (SARS) و سندرم تنفسی خاورمیانه یا مرس (MERS) شده اند. در حال حاضر بیماری کووید-۱۹ در بسیاری از کشورهای جهان شیوع پیدا کرده و به صورت پاندمیک در آمده است.

نتایج تا ۲۵ ژانویه سال ۲۰۲۰ پیگیری شد از ۹۹ بیمار مبتلا به پنومونی کرونا ویروس جدید ۴۹ نفر (۴۹٪) (سابقه حضور در بازار غذاهای دریایی Huanan را داشتند متوسط سن بیماران ۵۵٫۵ سال بود (SD 13.1) که شامل ۶۷ مرد و ۳۲ زن بود با استفاده از RT-PCR کرونا ویروس جدید در کلیه بیماران تشخیص داده شد. از ۹۹ نفر ۵۰ نفر (۵۱٪) بیماری مزمن داشتند بیماران تظاهرات بالینی تب (۸۲ نفر (۸۳٪))، سرفه (۸۱ نفر (۸۲٪))، تنگی نفس (۳۱ نفر (۳۱٪))، درد عضلانی (۱۱ نفر (۱۱٪))، گیجی (۹ نفر (۹٪))، سردرد (۸ نفر (۸٪))، گلودرد (۵ بیمار (۵٪))، آبریزش بینی (۴ نفر (۴٪))، درد قفسه سینه (۲ نفر (۲٪))، اسهال (۲ نفر (۲٪)) و حالت تهوع و استفراغ یک بیمار (۱٪) مطابق معاینات تصویربرداری، ۷۴ بیمار (۷۵٪) پنومونی دوطرفه نشان دادند، ۱۴ نفر (۱۴) بیماران دارای دانه های رنگی چندتائی (Mottling) و لکه های کدر گرانول گلس گرفتگی

حبابچه های هوائی ریه بودند و یک بیمار (۱) پنوموتوراکس داشت. ۱۷ بیمار (۱۷٪) به سندرم حاد دیسترس تنفسی (ARDS) بودند و از این تعداد، حال ۱۱ نفر (۱۱) در مدت زمان کوتاهی بدتر شد و در اثر نارسایی ارگانهای متعدد بدن فوت کردند عفونت nCoV-2019 یک تهاجم خوشه ای است که به احتمال زیاد مردان مسن دارای بیماریهای زمینهای دیگر را (Comorbidity) بیشتر مبتلا میکند، و تواند منجر به بیماریهای تنفسی شدید و حتی کشنده مانند سندرم زجر تنفسی حاد شود. به طور کلی ویژگی های بیمارانی که فوت کردند با نمره مدل MulBSTA مطابقت داشت که یک مدل هشدار دهنده اولیه برای پیش بینی مرگ و میر در پنومونی ویروسی است با این حال تحقیقات بیشتری برای کشف کاربردی در پیش بینی خطر مرگ و میر در عفونت CoV-2019 مورد نیاز است.

دعا و بیماری :

بی شک دعا از راهکارهای اساسی برای دستیابی به سعادت دنیا و آخرت و نیز از بهترین ابزارهای معنوی برای رویایی با بلاها، مصیبت ها و همچنین بیماری های جسم و روان است. برترین خوبان عالم یعنی رسولان الهی و مافوق آنها یعنی چهارده معصوم علیهم السلام در تمام سختی ها و آسانی ها دست از دعا بر نمی داشتند تا حدی که کتبی در قالب ادعیه از آن بزرگواران برای ما به یادگار ماند، همچنان که نصوص فراوانی در ادیان الهی مثل قرآن و نهج البلاغه و صحیفه سجادی و ... در زمینه دعا وجود دارد؛ به عنوان نمونه بخش هایی از مزامیر یا زبور داود به عنوان بخش هایی از عهد عتیق، شامل موضوعات مختلف نظیر بیان رنج ها، درخواست کمک و اعلام توکل به خداوند است. اکنون که موجی از بیماری کرونا عالم را فرا گرفته است، عمل به ادعیه معصومین علیهم السلام در دفع بلاها و بیماری ها می تواند نور امید را در دل ها روشن نگه دارد، ضمن آنکه با دقت در مضمون این ادعیه می توان به ریشه اصلی فراگیری بیماری ها پی برد.

دعا به عنوان یک عامل مهم در سلامت بیماران مزمن مطرح است. سازمان جهانی بهداشت، سلامت معنوی را یکی از ابعاد چهار گانه سلامت تعریف می نماید از کشورهای عضو خواسته است که برای تأمین، حفظ و ارتقای این بعد از سلامت تلاش نمایند تحقیقات متعددی بر اهمیت دعا در سلامت روان و درمان بیماری ها صورت گرفته است. در زمینه تأثیر دعا بر سلامت معنوی بیماران مبتلا به سرطان یافته ها نشان داد که دعا در افزایش سلامت معنوی تأثیر گذار می باشد. در مطالعه ای که توسط داوری و همکاران در زمینه محاسبه هزینه درمان سرطان خون در یک بیمارستان شهر اصفهان انجام گرفت، هزینه های واقعی درمان این بیماری در سال ۱۳۹۱ تقریباً ۶۱۰ میلیون ریال برای هر بیمار محاسبه گردید، بیشترین درصد هزینه مستقیم پزشکی را هزینه های دارویی به خود اختصاص داد. در این محاسبه هزینه درمان های غیر مستقیم لحاظ نگردید. پس هزینه واقعی درمان بیماری در شرایط کنونی جامعه و با تغییرات ارزی بسیار بیشتر خواهد گردید. با توجه به میزان شیوع بیماری در کشور و هزینه هنگفت درمان آن برای نظام سلامت می توان از روش های دعا درمانی استفاده نمود. از نظر فرهنگ مذهبی کشور ایران، انجام مراقبت معنوی در زمینه بیماری از نظر هزینه - اثر بخشی بسیار مطلوب می باشد .

سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۴۷ سلامتی را حالتی از رفاه کامل جسمی، روانی و اجتماعی و نه فقط فقدان بیماری یا ناتوانی تعریف کرده است. این تعریف کلاسیک از سلامتی، با توجه به اینکه عناصر ضروری سلامت را تعیین می کند از اهمیت ویژه ای برخوردار است .

جهت درک کامل معنی سلامت، دانستن هر یک از ابعاد سلامت از اهمیت بسزایی برخوردار است. سیمپسون و لوانگر گوداستات، (1987) با یک مرور مطالعاتی گسترده ابعاد سلامتی را اینگونه توصیف کردند: آنان سلامت جسمانی را فقدان بیماری و ناتوانی و عملکرد مناسب جسمی و فیزیولوژیک بیان کردند. همچنین سلامت روانی را سلامت روان شناسانه نامیدند که شامل عواطف و منبعی برای قابلیت های عقلانی و درک ذهنی است. همچنین سلامت اجتماعی را توانایی تعامل مؤثر با افراد دیگر و محیط اجتماعی، رضایتمندی از روابط بین فردی و ایفای نقش می دانند. آنان بعد سلامت روحی یا سلامت معنوی را سلامت شخصی می نامند و آن را با مفهوم تعالی نفس مرتبط می دانند که منعکس کننده سیستم ارزشی فرد است و ممکن است مربوط به

عقیده‌ای در مورد پدیده‌ای ماورایی یا طبیعی باشد و یا قانون عملی و منبع مذهبی. البته برخی سلامت عاطفی را هم به این ابعاد می‌افزایند، هرچند که در تعریف سازمان جهانی بهداشت نیامده است.

نتیجه گیری :

درمان بیماریها به وسیله دعاها یکی دیگر از سنت های الهی است که به صورت نادر و با فراهم شده جمیع شرائط تحقق می یابد. از کارکردهای دیگر دعا در امان ماندن از وسوسه های شیطان و آرامش دهی و امیدبخشی و افزایش قدرت روحی و احساس تسلط بر زندگی است و نیز به تقویت سیستم ایمنی بدن انسان می انجامد. یاد خدا در هنگام بیماری هم اراده انسان را قویتر و هم ابعاد توحید را بر او آشکار میسازد و هم عاملی برای دوری از وسوسه های شیطانی است. ادعیه عامل مهمی برای آرامش اطمینان، خاطر امید و قدرت روحی و احساس تسلط بر زندگی است و به تقویت سیستم ایمنی بدن انسان میانجامد. در زمانی که فرد در زندگی با شکست مواجه می شود سیستم ایمنی بدن به خطر می افتد و احتمال مبتلا شدن به بیماری های ویروسی و قلبی، سکنه، اختلال ها روده و زخم های گوارشی بیشتر می شود اما اگر خانواده اهل اجرای آداب مذهبی و عبادت باشد با انتقال احساس آرامش از فردی به فرد دیگر سیستم دفاعی بدن به صورت غیرمستقیم تقویت می شود. دعا موجب پیشرفت روح و تضمین کننده ای برای سلامت روان و تحمل سختی ها محسوب می شود. انسان هنگام دعا از یک قدرت برتر کمک می گیرد و ارتباط با این قدرت نامتناهی تاثیرات شگفت انگیزی در ایجاد امید و باور در افراد دارد. قرآن کریم و نهج البلاغه و صحیفه سجادیه و روایات معصومان(ع)، درمان تمام نگرانی ها و اضطراب ها را یاد و ذکر خدا معرفی می کنند و تاکید دارند که آرامش را در توجه به خدا باید جستجو کرد. بهترین پناهگاه و امن ترین جایگاه برای غلبه بر اضطراب، روی آوردن به مذهب و دین و در نهایت، دعا و نیایش است. همانطور که با قرائت دعای هفتم صحیفه سجادیه نور امید در دل های بیماران کرونای در مدت درگیری روشن می شد و سبب آرامش و التیام بخش روح آنان بوده است. تا به لطف خدا توانستیم این ویروس منحوس را شکست دهیم.

منابع :

- ۱) آزماک جهانگیر، الف اتفاق، ل انزوایی، آ و دیگران اثر دعدارمانی بر شدت علائم بالینی و یافته های تشخیصی در مبتلایان به سندرم تونل کارپ مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران تابستان ۱۳۸۵؛ ۴(مسلسل ۱۴): ۷۹۴-۷۹۱.
- ۲) اصفهانی، سیدمهدی (۱۳۸۹) سلامت معنوی و دیدگاهها، فصلنامه اخلاق پزشکی، سال چهارم، شماره چهاردهم، ۴۱-۴۹
- ۳) امیدواری، سپیده (۱۳۸۷) سلامت معنوی، مفاهیم و چالشها، فصلنامه تخصصی پژوهش های میان رشته ای قرآنی. سال اول، شماره اول، ۵-۱۷
- ۴) پزشکی، سال ششم، شماره بیستم، ۴۵-۶۸
- ۵) جوادی آملی عبدالله حکمت عبادات، قم: اسراء، ۱۳۷۸.
- ۶) جهانگیر، الف. اثر دعا درمانی بر هموگلوبین و فریتین بیماران مبتلا به تالاسمی خلاصه مقالات همایش سلامت و اسلام، دانشگاه علوم پزشکی تهران ۲۴ دیماه ۱۳۸۱.
- ۷) سید فاطمی ن، رضایی، م گیوری، الف، حسینی ف. اثر دعا درمانی بر شدت علائم بالینی و یافته های تشخیصی در مبتلایان به سندرم تونل کارپ مجله پایش ۱۳۸۵؛ ۴(۴): ۲۹۵-۳۰۴
- ۸) شجاعیان ر، زمانی منفرد، الف. ارتباط دعا با سلامت روانی و عملکرد شغلی کارکنان فنی صنایع مهمات سازی. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران اندیشه و رفتار ۱۳۸۱؛ ۲۸ پیاپی ۳۰: ۳۳۹-۳۳۳

- ۹) صفایی‌راد، ایرج و دیگران (۱۳۸۹) رابطه بهزیستی معنوی با سلامت روان دانشجویان، مجله دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی سبزوار، دوره ۱۷، شماره ۴، ۲۸۰-۲۷۴
- ۱۰) کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، چاپ چهارم تهران دار الکتب الإسلامية، ۱۴۰۷ق.
- ۱۱) عباسی، محمود و همکاران (۱۳۹۱) تعریف مفهومی و عملیاتی سازی سلامت معنوی، یک مطالعه روش شناختی، فصلنامه اخلاق پزشکی، سال ششم، شماره بیستم، ۴۴-۱۱
- ۱۲) علی بن حسین (ع)، امام چهارم، الصحيفة السجادية، ۱ جلد، نشر الهادی - قم (ایران)، چاپ: ۱، ۱۳۷۶ ه.ش.
- ۱۳) مرزبند، رحمت‌الله؛ علی اصغر زکوی (۱۳۹۱) شاخص‌های سلامت معنوی از منظر آموزه‌های وحیانی، فصلنامه اخلاق پزشکی، سال ششم، شماره بیستم، ۶۹-۹۹
- ۱۴) مرندي، سيدعليرضا؛ فریدون عزیز (۱۳۸۹) مسئله جایگاه تعریف و دشواری‌های پایه‌ریزی مفهوم سلامت معنوی در جامعه ایرانی-اسلامی، فصلنامه اخلاق پزشکی، سال چهارم، شماره چهاردهم،
- ۱۵) مکارم شیرازی، ناصر و همکاران تفسیر نمونه: تهران دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۷۹

تشکر و قدردانی:

از زحمات همه اساتید و دوستان در نوشتن این مقاله تشکر می شود.